

6. VÝROBNÁ ČINNOSŤ PODNIKU

Podstata a ciele výrobnjej činnosti

Podniky môžeme členiť podľa kritéria podnikového výkonu na:

a, ťažobné, b, výrobné c, podniky služieb.

VÝROBA je podniková činnosť, v ktorej sa transformujú výrobné vstupy na výrobné výstupy. Výroba má vecnú, organizačnú a hodnotovú stránku.

Pre výrobu je charakteristický:

a, TRANSFORMAČNÝ PROCES

- zdôrazňuje vecnú stránku výroby. Vo výrobe sa menia výrobné vstupy na konkrétny výrobok.

b, KOMBINAČNÝ PROCES

- zdôrazňuje organizačnú stránku výroby. Výroba je kombináciou vstupov, tak aby sme dostali žiadané výstupy / výrobky /.

c, REPRODUKČNÝ PROCES

- vyzdvihuje hodnotovú stránku výroby, ktorú môžeme sledovať prostredníctvom obstarávania finančných zdrojov na činnosť podniku a ich investovania.

Výroba je cielavedomá činnosť z čoho vyplýva určenie základných cieľov výroby:

1, KVANTITATÍVNY CIEĽ VÝROBY

- zhotovenie konkrétnych výrobkov v konkrétnom množstve

2, KVALITATÍVNY CIEĽ VÝROBY

a, produktivita

- označuje ako princíp MAXIMA. S danými výrobnými vstupmi dosiahnuť maximum výrobných výstupov.

b, hospodárnosť

- označuje ako PRINCÍP MINIMA. Dané výrobné výstupy dosiahnuť s minimom spotreby výrobných vstupov.

$$\text{PRODUKTIVITA} = \frac{\text{VÝSTUPY SK}}{\text{VSTUPY SK}}$$

$$\text{HOSPODÁRNOSŤ} = \frac{\text{VSTUPY SK}}{\text{VÝSTUPY SK}}$$

Členenie výroby

Výrobu môžeme členiť z rôznych hľadísk:

1, podľa výrobného programu

a, základná výroba - zameriava sa na výrobky, ktoré predstavujú hlavný výrobný program podniku

b, doplnková výroba - produkuje výrobky, ktoré nie sú hlavným výrobným programom podniku ale súvisia s jeho špecializáciou.

Má zabezpečiť lepšie využitie výrobných kapacít, komplexné využitie surovín

c, pridružená výroba - produkuje výrobky, ktoré nepatria do príslušného výrobného odboru. Nevýrabajú sa na výrobnom zariadení, ktoré slúži hlavnej výrobe ani suroviny ktorá sa používa v hlavnej alebo doplnkovej výrobe, vôbec nesúvisí so špecializáciou podniku.

2, podľa vzťahu k výrobku

a, hlavná výroba - vykonávajú sa operácie na zhotovovaní základného výrobku. Dáva základný charakter výrobnému procesu.

b, pomocná výroba - predstavuje produkciu výrobkov nevyhnutne potrebných na zabezpečenie chodu hlavného výrobného procesu, ktoré však nevchádzajú do základného výrobku a iba málo kedy opúšťajú podnik

c, vedľajšia výroba - zabezpečuje sa produkcia rôznych druhov energií potrebných v hlavnej a pomocnej výrobe podľa priebehu výrobných procesov.

3, podľa priebehu výrobných procesov

a, spojená - prebieha bez časového prerušenia

b, nespojitá - je charakteristická časovými prestávkami vo výrobe.

4, podľa fáz

a, predhotovujúca fáza výroby

- určitým spôsobom sa pripravuje východiskový materiál pre konkrétnu zhotovujúcu fázu.

- 2 -

b, zhotovujúca fáza výroby

- z uraveného materiálu sa vyrába konkrétna súčasť alebo iná časť výrobku.

c, dohotovujúca fáza - výsledkom je konečná podoba výrobku

5, členenie podľa hromadnosti

a, hromadná výroba

- za podniky s hromadnou výrobou sa pokladajú tie, v ktorých prevláda výroba jedného alebo malého počtu druhov výrobkov vyrábaných vo veľkom množstve.

b, sériová výroba

- charakteristickým znakom sériovej výroby je, že po určitom čase sa na pracovisku striedajú jednotlivé druhy produkcie / výrobky sa zhotovujú v sériách /. Podľa toho, v akých množstvách sa jednotlivé druhy výrobkov produkujú a ako často sa striedajú rozoznávame:

veľkosériová, stredosériovú a máloseriovú výrobu

c, kusová výroba

- vyznačuje sa neopakovateľnosťou jednotlivých druhov výrobkov. Na výrobných pracoviskách sa zhotovuje z každého druhu výrobku iba jeden kus.

6, podľa stupňa zložitosti

a, jednoduchá výroba - vyrábajú sa jednoduché výrobky z jedného kusa materiálu napr. tehly

b, zložitá výroba - vyrábajú sa zložité výrobky z mnohých častí - auto

7, podľa úrovne použitej výrobnéj techniky

a, ručná výroba b, strojová výroba

c, aparatúrna výroba d, automatizovaná výroba

Zákonitosti organizácie výroby.

1, PROPORCIONÁLNOŠŤ

- znamená kvantitatívnu vyváženosť zložiek výrobného procesu

2, PARALELNOSŤ

- zdôrazňuje potrebu súbežného vykonávania výrobných operácií, kde je to možné.

3, RYTMICKOSŤ

- zdôrazňuje potrebu ustálenosti časového intervalu výroby. Znamená rovnomerný a pravidelný priebeh výrobného procesu.

4, NEPRETRŽITOSŤ

- znamená úsilie o časové oddiaľovanie potreby prerušenia výroby. Znamená taký priebeh, kde sa výroba nezastavuje, nepreruší sa.

Výrobné faktory

Výrobné faktory predstavujú vstupy do výrobného procesu. Výrobné faktory delíme na :

1, dispozičné - riadiaca činnosť, ľudský pracovný výkon, plánovanie, rozhodovanie, organizovanie, kontrola

2, elementárne výrobné faktory tvoria:

- ľudský pracovný výkon pri výrobnej a obslužnej činnosti, investičné prostriedky / IM / a obrátové prostriedky / obežný majetok / ĽUDSKÁ PRÁCA

- vstupuje do výroby ako výrobný faktor, prejavuje sa v dvoch podobách:

a, ako dispozičný výrobný faktor, b, ako elementárny vyr. faktor

Úlohou dispozičných výrobných faktorov je zabezpečiť organizačnú stránku výroby.

Podstatu dispozičných výrobných faktorov treba chápať takto:

PLÁNOVANIE - určuje ciele činnosti, cesty a prostriedky ako ich dosiahnuť

ORGANIZOVANIE - predstavuje činnosť, ktorou sa organizujú vzťahy medzi elementárnymi výrobnými faktormi tak, aby sa dosiahli ciele výroby určené plánovaním

ROZHODOVANIE - je tou zložkou riadenia, ktorá súvisí s voľbou riešenia z viacerých alternatív

KONTROLA - kontrolou skúmame, ako sa splnili ciele určené plánovaním, zároveň sa zisťujú príčiny prípadných odchýlok. Príčiny

môžu byť v nereálnosti cieľov, v chybnej organizácii alebo v chybách pri rozhodovaní.

- 3 -

RIADENIE - je nepretržitým procesom prelínania všetkých jeho zložiek: plánovania, organizovania, rozhodovania, kontroly.

elementárne výr.faktory: INVESTIČNÉ PROSTRIEDKY PODNIKU /IM/tvorí:
- hmotné investičné prostriedky / hmotný investičný majetok/
- nehmotné investičné prostriedky / cenné papiere, patenty, licencie /

OBRATOVÉ PROSTRIEDKY PODNIKU: - obežný majetok tvorí:
- hmotné obrátové prostriedky / materiál, nedokončené, hotové výrobky/
- nehmotné obrátové prostriedky / cenné papiere, peňažná hotovosť /

Výrobný program a plán výroby

Výrobný program je súhrn výrobkov vyjadrený v sortimente a kvalite, na ktorý sa zameriava výrobná činnosť. Je to program podniku, ktorý vychádza z analýzy trhu a určuje jeho výrobné zameranie - VÝROBNÝ PROFIL.

Konkretizáciou výrobného programu v objeme a čase je **plán výroba**.

Výrobný program súvisí predovšetkým s tvorbou sortimentu výroby :

1, úzky sortiment

- výrobný program podniku obsahuje len niekoľko druhov výrobkov. Zúžovanie sortimentu súvisí so špecializáciou výroby.

2, široký sortiment

- výrobný program zahŕňa veľký počet rôznych druhov výrobkov. Rozširovanie sortimentu sa obyčajne spája s diverzifikáciou výrobkov / podnik zaraduje do svojho pôvodného sortimentu nové výrobky aby nestratil zákazníkov /.

3, hlboký sortiment

- hovorí o tom, v koľkých variantoch sa jednotlivé druhy výrobkov vyrábajú. Prehlbovanie sortimentu súvisí s variáciou výrobkov.

4, plochý sortiment

- vo výrobnom programe je z jednotlivých druhov výrobkov len jeden variant.

S plánom výroby sa spája predovšetkým objem výroby, ktorý možno vyjadriť rôzne:

1, naturálne jednotky - používajú sa najmä pri úzkom sortimente

2, peňažné jednotky - hovoríme o hodnotovom vyjadrení, používajú sa pri širokom sortimente

3, jednotky pracovnosti

- ide o vyjadrenie objemu výroby v jednotkách práce najčastejšie v normohodinách. Používa sa menej ako peňažné a naturálne jednotky.

Výrobná kapacita a jej využitie

Výrobná kapacita podniku je maximálna výrobná schopnosť za dané obdobie. Výrobnú kapacitu označujeme aj pojmom potenciálny výkon alebo výrobný potenciál. Výrobnú kapacitu určuje:

- technické zariadenie, pracovná sila, budovy a stavby.

Niekedy určuje potenciálny výkon aj výrobná plocha. Každý podnik pracuje s určitou kapacitnou rezervou. Zámerne nevyužíva maximálny potenciálny výkon, aby mal priestor na pružné reagovanie na zmenu podmienok na trhu.

VÝROBNÁ KAPACITA SA URČUJE AKO:

1, VÝSTUPNÁ VELIČINA

- napr. výrobná kapacita automobilky je 500 000 áut ročne to znamená, že sa určuje potenciálny objem výroby.

2, VSTUPNÁ VELIČINA

- je to potenciálna schopnosť spracovať určité množstvo vstupnej suroviny. napr. výrobná kapacita rafinérie je daná schopnosťou spracovať ročne 5 mil. ton ropy.

Výrobná kapacita závisí:

1, od využiteľného časového fondu

2, od kapacitnej normy

Pri výpočte využiteľného časového fondu /VČF/ sa vychádza z kalendárneho fondu času. Odrátaním dní pracovného pokoja / soboty, nedele, štátom uznané sviatky / celozávodnej dovolenky dosiahneme nominálny časový fond /NČF/. Jeho znížením o čas potrebný na opravy a prestroje sa vypočíta využiteľný časový fond.

Kapacitná norma sa môže vyjadriť ako kapacitná norma času a kapacitná norma množstva. Na základe údajov o využiteľnom časovom fonde a kapacitnej normy sa výrobná kapacita určitého zariadenia vypočíta:

1, ako podiel využiteľného časového fondu a kapacitnej normy času

$$VK = VČF : KNČ$$

2, ako súčin využiteľného časového fondu a kapacitnej normy množstva

$$VK = VČF \cdot KNM$$

Využitie výrobnéj kapacity VVK zisťujeme porovnaním skutočnej výroby s výrobnou kapacitou a udáva sa v percentách.

SKUTOČNÁ VÝROBA

$$VVK = \frac{\text{SKUTOČNÁ VÝROBA}}{VK} \cdot 100 = \%$$

Výrobok, úplný výrobok

Výrobok je výstupom výrobného procesu. Môže mať charakter:

a, finálnych výrobkov - tie sa už ďalej nespracúvajú, ale sú schopné uspokojovať nejakú konečnú potrebu napr. osobný automobil

b, polovýrobku - sú výrobkami len z hľadiska daného výrobného podniku a prechádzajú na spracovanie do iného podniku, kde plnia funkciu materiálového vstupu.

Každý výrobok má určité základné znaky, ktorými uspokojuje konkrétne potreby / rozmer, objem, farba, kvalita /. Ak parametre výrobku nezodpovedajú stanoveným požiadavkám tak hovoríme o NEPODARKU.

Ak je výrobok predmetom kúpy a predaja, stáva sa na trhu tovarom.

www.euroekonom.sk

www.euroekonom.sk